

DELO

GLASILO KPI ZA SLOVENSKO NARODNO MANJŠINO

TRST - 20. decembra 1989 - Leto XLI. - Štev. 17-18 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II-B/70% - 700 lir

DELO - glasilo KPI za slovensko narodno manjšino - Direktor ALBIN ŠKERK - Ureja uredniški odbor - Odgovarja FERDI ZIDAR - Uredništvo in uprava: Trst, Ulica Capitolina 3, tel. 764872 - 744047 - Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi 2, tel. 0481/84436 - Poštni tekoči račun 14454342 - Letna naročnina 12.000 lir - Stavek in tisk: ZTT, Ul. dei Montecchi 6

OCCHETTOV PREDLOG/1

Kaj menijo slovenski komunisti

Med komunisti, a ne samo med njimi, se spet končno živahno in odprto razpravlja o politiki. Predlog Achilleja Occhetta o globoki politični in tudi organizacijski prenovi KPI je torej spodbudil široko soočenje mnenj, v katerem so v prvi osebi angažirane in soudeležene predvsem sekcije naše stranke, o tem pa se diskutira tudi drugod, posebno v javnih občilih, ki seveda na različne načine in z različnih izhodišč ocenjujejo in tolmačijo Occhettov predlog. Komunisti so torej znovali "zanimivi", čeprav je treba pri tem povedati, da je večji del vsedržavnih občil, vsaj v začetku, precej omejevalno prikazal predloge sekretarja KPI in ustvaril v javnem mnenju vtis, da je na tehničnici samo sprememba imena in simbola stranke. V bistvu pa ne gre za to. Gre za predlog o novi vlogi KPI v italijanskem političnem sistemu in v italijanski družbi, za širši obnovitveni proces, ki bo lahko jutri postavil v dvom tudi ime in simbol stranke. Tudi med slovenskimi komunisti je Occhettov politični projekt sprožil odkrito debato, po sekcijah je bilo že vrsta aktivov in skupščin, javni sestanki o teh vprašanjih pa se bodo nadaljevali tudi v januarju. DELO je zbralo nekatera mnenja in stališča o Occhettovem predlogu.

Tamara Blažina je mnenja, da je vsedržavni tajnik vzbudil s svojim predlogom veliko diskusijo v državi, "kar se mi zdi zelo pozitivno, da se je končno spet začelo govoriti o politiki". Povedala nam je, da se popolnoma strinja z Occhettovimi predlogi, "ker s politiko KPI v zadnjih letih nismo prišli nikamor. Drugi nas v glavnem niso jemali v poštev, sedaj pa se nam odpira možnost, da izsilimo premike in da prispevamo za doseg konkretnih političnih sprememb". Blažinova je mnenja, da je KPI v drugi polovici sedemdesetih let (po volilnih uspehih leta 1975 in 1976) pravzaprav izgubila zalet in tako ustvarila v širokih plasteh javnega mnenja vtis, da se v Italiji itak ne bo nič spremenilo. "KPI mora premagati to malodušje in razbiti sedanjo oblastniško os KD—PSI, ki je nevarna, ker nas pelje nazaj v čas. Moramo pogumno igrati karto sprememb na boljše, zato me morebitna sprememba imena in simbola nikakor ne moti. V zgoniški občini komunisti nastopamo z volilnim simbolom, ki ni simbol naše stranke, vseeno pa od vedno odigravamo v občinski upravi vodilno in odločilno vlogo".

Tudi **Sergij Majovski** popolnoma podpira Occhettove predloge, ni pa mnenja, da mora nujni obnovitveni proces pripeljati do spremembe imena in simbola KPI. "Mislim, da je bistvene važnosti kaj in kako delaš. Naša partija se je dosti spremenila, posebno po zadnjem kongresu, ko je ustvari-

la pogoje tudi za nove odnose in za novo politično dialektiko na levici. Sprememb ni konec. To se mi zdi prav, trenutno pa ne vidim KPI z novim imenom."

Andrej Šik nam je povedal, "da so nas dogodki v preteklosti večkrat presenetili in takorekoč anticipirali. Večkrat je morala KPI tekati in sopihati za dogajanjem". Kot primer je navedel Cernobil in vso problematiko jedrske energije, "tokrat pa se mi zdi nujno, da mi prehitimo dogajanja. Zato je sedaj pravi trenutek, da spremenimo izhodišča naše politike in naše strategije. To je po mojem bistveno, zato v perspektivi se ne bojim oziroma me nikakor ne moti morebitna sprememba imena in simbola naše stranke".

Stanka Hrovatin ne vidi nobenih razlogov za spremembo imena in simbola KPI. "Prav je, da gremo na nove oblike političnega boja, ne gre pa pozabiti, da v vseh teh letih, rekla bi v vsem povojnem času, komunisti nismo spali, smo se stalno spreminjali in opozarjali na napake in na zablode na Vzhodu, kar dosledno delamo tudi danes".

Saško Kalc je navdušen nad Occhettovimi predlogi. "Pot, ki jo je nakazal tajnik je edina pravilna, zato se zavzema tudi za spremembo imena in simbola. Starejše partijske voditelje, tudi tiste, ki imajo za sabo veliko preteklost, je treba politično upokojiti in dati možnost sposobnim, mlajšim ljudem, da se uveljavijo. Tudi s takimi radikalnimi potezami bomo jasno pokazali, da smo na poti velike prenovе. Dolej smo gledali preveč na Vzhod in premalo na Evropo, ki je pravzaprav naša skupna domovina. Nasprotujem preživeli ločnici Zahod—Vzhod in kličem na veliko združeno Evropo, na gradnjo nove demokratične evropske družbe, kjer bo še kako potrebna stranka, ki se bo borila za napredek in pravičnost. Mislim, da je Occhetto s svojim predlogom zadel v živo".

Ivo Širca meni, da je Occhettova zamisel "po svojem očarljiva". Osebnost pa se z načinom in časovnim tempom, ki ga predlaga tajnik, ne strinjam. Prvič namreč izpade, da je ta izbira pod pritiskom dogodkov v vzhodni Evropi, do katerih mi nimamo nič skupnega kot jasno dokazuje vsa naša povojna usmeritev. Nerešeno pa je po mojem tudi vprašanje sogovornikov v novi koaliciji, ki jo predlaga tajnik. PSI je trenutno kot levičarska sila neopazna, zato tudi ne vidim, zakaj tako vneto vztrajamo za sprejem KPI v Socialistično internacionalo. V političnem boju, kjer nadoblast javnih občil odloča v prid enega ali drugega, si vsekakor KPI res ne more na noben način dovoliti potez, ki bi jo lahko potencialno ošibile".

OCCHETTOV PREDLOG/2

Ni alternative brez komunistov v razčlenjeni levici

Da ne bo nesporazumov, povem takoj, da ne soglašam s predlogom Achilleja Occhetta, čeprav mu priznavam zaslugo, da je s svojo — po mojem nepremišljeno — pobudo sprožil razpravo o zgodovinski vlogi komunistov in njihove partije v Italiji in v širšem sklopu evropske ter svetovne levice, kakršne že dolgo ne pomnimo. Pri tem se posamezni tovariši, od vodilnih do najpreprostejših članov, angažirajo "s srcem in umom", saj gre tokrat za usodne izbire, ko nam res ni vseeno, kakšen bo zaključek te razprave.

Tudi je prav, da takoj poudarim bralcem, da se bom v tej razpravi zavzel za to, da bi se članstvo izreklo za kongresni dokument, ki se izreka za globoko prenovu KPI, vendar ohranja njeno specifično istovetnost v okviru naporov za oblikovanje čimvečje enotnosti naprednih sil v Italiji in za drugačne odnose v okviru evropske levice. Argumentov je zelo veliko, zato jih moram nujno shematizirati, pri čemer so možna tudi poenostavljanja. Zato se bralcem oprostam.

SPREMEMBE V VZHODNI EVROPI: SMRT ALI PREPOROD KOMUNIZMA?

Padeč berlinskega zidu in odstranjevanje železne zavesе, bodoče žice na mejah srednjeevropskih držav so pomembna konkretna in simbolična dejanja, ki so po-

seldica globokih, naravnost revolucionarnih sprememb na Vzhodu, ko so milijonske množice takorekoč čez noč stopile v politično areno in pometle s tako imenovanim "realsocializmom", se pravi birokratsko—administrativnimi sistemi, ki so bili dediščina stalinistične degeneracije socializma in njegovo vsebinsko zanikanje. To, kar je ljudstvo v NDR, Bolgariji, na Madžarskem in na Češkoslovaškem rušilo, ni bil socializem, pač pa kvečjemu njegova karikatura. Zato so režimi padli kakor peščeni gradovi, posebno še, ker je iz vzhoda zapihal veter "perestrojke" in ni bilo nevarnosti sovjetskih ali drugih "bratskih pomoči" s tanki in vojaško silo.

Priznati moramo, da je čudovito dejstvo, da so tako globoke demokratične revolucije zmagale brez vsakega nasilja in da ni padla niti ena smrtna žrtev! To je, konec koncev, tudi dokaz, da se je — kljub vsem degeneracijam — v vzhodni Evropi ohranjal in krepil močan demokratični potencial, kateremu niso bile tuje ustvarjalne socialistične sile in demokratično krilo komunistov, kakršna sta, na primer, Aleksander Dubček ali Imre Pozsgay. Napredne in demokratične sile vzhodne Evrope so v dvajsetletju zastoja imele zaslonbo in pomoč prav v KPI in njenih voditeljev, od Longa do Berlinguerja. Specifična identiteta KPI, njena marksistična kritičnost in ustvarjalnost so zato uživali (in uživajo)

globoko spoštovanje pri vseh naprednih silah Evrope, na zahodu nič manj kot na vzhodu.

V Vzhodni Evropi se sedaj bije zgodovinska bitka za globoko prenovljen, demokratični socializem, ki naj sloni na dosežkih človeške omike, kot so pravna družba, spoštovanje človekovih pravic in svoboščin, večstrankarski parlamentarni sistem in tržno gospodarstvo v pogojih mešane, družbene, zadružne in zasebne lastnine proizvodnih sredstev in demokratičnim družbenim usmerjanjem vzvodov napredka, kot so znanstvena raziskava in strateško pomembne dejavnosti. Skratka, odpirajo se doslej neslutene perspektive, ki vznemirjajo ustvarjalnost duha in dajejo nove razsežnosti tudi naši politični dejavnosti.

Bankrot neostalinizma in brežnjevizma se nas ne tiče, nasprotno, navdaja nas z navdušenjem (žal mi je, da ni več Berlinguerja z nami, da bi se radoval ob tem in prejel zaslužena priznanja za prispevek, ki ga je dal s svojimi razmišljanji in političnimi izbirami).

Berlinski zid se torej ni zrušil na KPI, kakor ne sme nihče vzporediti krize neostalinističnih partij vzhodne Evrope (med katerimi so skoraj vse imele zamaskirana imena, kot naprimer "socialistična, delavska, ljudska" in podobno) s problemi KPI in njeno vlogo v Italiji in Evropi.

■ Nadaljevanje na 3. strani

OCCHETTOV PREDLOG/3

Pot iz blokirane demokracije

Occhettov predlog je po svoji široki zasnovi (nasprejemljivi so očitki, da gre samo za formalne spremembe) in inovativnosti zahteval od vseh nas veliko več od skope opredelitve za "ja" ali "ne". Šlo je za nekaj globljega, kar je vsak izmed nas, podoživel razumsko in intimno čustveno. Osebnostno ocenjujem to potezo kot lepo in pogumno dejanje. Predvsem iz pričanja, da je predlog v vsakem primeru bolj učinkovit od obrambe. Predlog je pravo razoroževalno sredstvo, ki v ugodnih pogojih omogoča zblíževanje, dialog, spremembo neke, na videz, nespremenljive situacije. Blokirana demokracija: to je danes dana stvarnost v naši državi, ko se svet vrtoglavno spreminja!

Kriza institucionalnega in strankarskega sistema, uniformiranje in uglaševanje kulturnih in miselnih modelov, "nevidnost" vsake realne napredne ofenzive... to je dediščina teh naših osemdesetih let v katerih je prevladovala samo divja logika oblasti in izmenjave.

Occhetto je s svojim predlogom povzročil, da se naš "partitokratski" sistem začne dejansko majati. Predlog o ustanovitvi neke nove politične levičarske formacije je izziv znotraj naše same stranke, je pa velik izziv tudi navzven, kajti nihče ne bo mogel več ostati takšen, kakršen je bil. S predlogom se morajo, hočeš nočeš, soočiti vsi.

Naš odnos do tradicije in do naše zgodovine je pa pri tem bistven; ni-

kakor se ne morem strinjati s tistimi, ki trdijo, da je to dejanje "izdajalsko" do naše preteklosti. Meni se zdi ravno obratno. Naša zgodovinska identiteta in zgodovinska ter kulturna dediščina nam danes omogočajo, da lahko trezno, pokončno in odgovorno ukrepamo, zato, da najdemo izhod iz "blokirane demokracije". In pri tem se obračamo na vse tiste, ki čutijo potrebo po novih pravilih igre. Mislim, da je v naših razmerah edino odgovorno ravnanje tisto, ki zna gledati preko lastnih malih ali velikih strankarskih interesov, ki nujno ustvarjajo pregrade. Premostitev takih pregrad, pa nedvomno pomeni do konca osvoboditi pojem soodvisnosti kot vrednoto.

NIVES KOŠUTA

Uredništvo Dela vošči vsem bralcem
Vesele praznike in Srečno Novo leto

RAJONSKI SVET ZA VZHODNI KRAS

Dolfi Wilhelm: za zaščito demokratičnih pravil

Kot znano tudi v rajonskih svetih, kot v skoraj vseh javnih upravnih organih v tržaški pokrajini, beležimo hude napade na pravice Slovencev. Kraška rajonska sveta sta bila do zadnjih volitev med redkimi javnimi ustanovami, kjer smo Slovenci prišli do besede. O sedanjem položaju smo se pomenili s svetovalcem KPI v rajonskem svetu za Vzhodni Kras, Dolfijem Wilhelmom. Vprašali smo ga najprej za splošno oceno dela tega organa. Rajonski svet je začel z delom dejansko v začetku tega leta. Pogajanja za izvolitev predsednika so se zavlekla torej dobrih šest mesecev. Tudi naš predsednik je bil izvoljen v okviru lotizacije, ki jo je petstrankarska koalicija programirala na pokrajinski ravni. Kto znano je bil izvoljen s prispevkom misovca, kar ne potrebuje komentarjev. V minulih letih občinska uprava ni upoštevala mnenj teh organov decentralizacije, vsaj v veliki večini slučajev. Se je z novo večino kaj spremenilo v tem odnosu, kot bi bilo pričakovati? Obratno. Večina, ki je izrazila predsednika, še do danes NI v stanju opravljati svoje vloge. Svetovalske skupine sicer izvajajo razne pobude, vendar le v okviru stranke. Svet se večkrat sestaja, da bi obravnaval vprašanja, ki se sploh ne tičejo našega

ozemlja, vsekakor pa so teme razprave med seboj nepovezane, kot je logično, če ni nekega okvirnega programa nastopa. Naša skupina je sprožila vrsto perečih vprašanj prebivalstva, kot so problemi urbanizacije Opčin, podrobni urbanistični načrt, promet, pokopališče in podobno. Rajonski svet je številne naše predloge tudi soglasno podprl. Od občine pa ni odgovorov. Odnosi z upravo so prekinjeni, saj nima namena priznati rajonskim svetom vloge, ki jo imajo po zakonu. Odbornica za decentralizacijo, socialistka Pittonijeva, je sicer že v začetku leta obljubila večji posluš za naše potrebe, vendar doslej ni bilo opaziti kake spremembe.

Pa preidimo na vprašanje napadov na pravice slovenske skupnosti in njenih predstavnikov do uporabe svojega jezika. Do najhujšega dogodka je prišlo na sedanju sredi novembra. Kaj se je pravzaprav zgodilo? Na ta sestane k bi moral priti občinski odbornik za urbanistiko Cecchini. Ob napovedani uri smo svetovalci in številna publika čakali na prihod predsednika Turritta in odbornika. Zanimanje je bilo veliko, saj bi morali razpravljati o dovoljenju občine za odprtje nove veleblagovnice v ulici Fiordalisi. Po varianti k re-

gulacijskemu načrtu št. 25, ki je zapadla, bi namreč v teh prostori morali urediti socialni center, katerega pomanjkanje ustvarja tukajšnjemu prebivalstvu velike težave. Poleg tega pa smo vsi že nešteto krat zahtevali, naj občina ne dovoljuje novih gradenj ali odpiranja novih trgovin preden ne uredi najnujnejših urbanizacijskih infrastruktur: ceste, razsvetljavo, parkirišča, greznice. Številno občinstvo je bila torej lepa prilika za izzivanje. Misovski svetovalec je v spremstvu dveh somišljenikov izobesil v dvorani lepak z barvami italijanske zastave in napisom Bilin-

guismo mai, Trieste italiana. Jaz sem lepak takoj odstranil. Trojica je hotela fizično reagirati, vendar so se premislili, saj nas je bilo veliko okrog njih. Ko se je seja začela, so se vrnili v dvorano z novimi lepaki. Takoj sem vprašal za besedo in zahteval od predsednika, naj vzpostavi red. Govoril sem kot vedno v slovenščini. Misovci so začeli razgrajati in prišli so policisti ter karabinjerji. Ne vem, kdo jih je klical. Karabinjerji so me spraševali, če sem misovce fizično napadel. Kako se je potem nadaljevala seja?

Predsednik bi jo po pravilih moral prekiniti, vendar tega ni storil. Besedo je predal odborniku Cecchiniju. Ta je skušal posredovati s sramotnimi izjavami. Predlagal je, naj misovec drži svoj lepak v rokah, ker je pač prepovedano izobešanje, od nas Slovencev pa je zahteval, naj se odpovemo rabi svojega jezika, da bi lahko nadaljevali sejo. Dvorano smo v znak protesta zapustili vsi komunisti, svetovalec Slovenske skupnosti in socialist Purič. Zaradi pomanjkanja legalnega števila je bila seja prekinjena. Vi ste torej protestirali predvsem zaradi odnosa, ki ga je imelo predsedstvo do misovskih provokacij. Misovci so v Gorici jasno povedali, da nameravajo provocirati.

Jasno je, da mi ne moremo teh provokacij mirno sprejemati, ker prizadenejo neposredno naše pravice. Toda podčrtati želim, da prizadenejo provokacije istočasno tudi demokratična pravila naše družbe. Zato so vse stranke, ki se sklicujejo na demokracijo, dolžne, da jih zavrnejo. V odnosu do tega dogodka in do drugih podobnih dogodkov so pa nekatere stranke ostale povsem hladne. Ponovno skušajo predstaviti vse kot boj med nasprotnima ekstremizmoma. Če bi se vsi svetovalci, tudi v drugih rajonskih svetih, jasno izrazili v obrambo demokratično izoblikovanih zakonov, bi bili provokatorji izolirani. To smo tudi povedali na srečanju načelnikov skupin.

In vaša zahteva je na zadnji seji obrodila sadove. Na drugi seji, prejšnji teden, je bil problem res takoj rešen. Misovcu je predsednik jasno povedal, da je občina nastavila prevajalca, ker je uporaba slovenščine v skladu z zakonom. Misovec je tako zapustil dvorano. Kasneje se je vrnil, ne da bi ga kdo za to prosil. In je moral opustiti svoje načrte. To je bila morda najboljša seja od izvolitve sedanjega rajonskega sveta.

TČ

NOVA KNJIGA

Strategija molka in senca Angela Vivanteja

Poleti 1988 je založniška zadruga il Campo iz Vidma v sodelovanju s furlanskim inštitutom za zgodovino osvobodilnega gibanja izdala knjigo Camilla Dana z naslovom Senca Angela Vivanteja. O tem so poročali bilteni inštitutov za zgodovino osvobodilnega gibanja, kak levičarski list pa še katera slovenska ustanova. Poznejša obravnava knjige ni prebila zidov univerze. Pričakovati je bilo večjo pozornost do tega prvega Vivantejevega življenjepisa. Ob tem tržaškem zastopniku avstro-marxizma, glavnega urednika socialističnega dnevnika Il Lavoratore, je bilo šemalo ali nič znanega. Znana je sicer in dokaj preučevana njegova študija z naslovom Jadranski irendentizem, ki je prvič zagledala luč leta 1912. Edinole ponatisi knjige so doslej nudili priložnost za obravnavo lika in dela tega obmejnega razumnika. Naj v tej zvezi spomnim na ženevski ponatis leta 1919, na tržaškega iz leta 1945 in na predzadnjega iz leta 1954 v Firencah. 1945, 1954: to niso letnice brez pomena v naših krajih. Ni naključje, da se "senca Angela Vivanteja" prikazuje v najtežjih trenutkih življenja tega mesta. V tistih trenutkih, ko se sožitje med Slovenci in Italijani kaže kot nemogoče. Če izvzamemo te kratkotrajne predahe, se ni še nikomur posrečilo prebiti gosto mreno molka in ravnodušnosti, v katero so Angela Vivanteja ovili že ob prvem izidu "Jadranskega irendentizma". Molk in osamljenost, na katera so ga obsodili krojači mestnega javnega mnenja, sta ga v zadnjih letih življenja globoko prizadela. Daneo upravičeno odkriva v njiju predigo bolezni, ki se ji je Angelo umaknil s samomorom 24. junija 1915. Pojasniti ravnanje "italijanskega Trsta" pomeni prodreti v svet, v katerem vlada nestrpnost in v katerem ni doživela naklonjenosti, karkoli bi se postavljalo po robu nasprotujočima si naci-

onalizmoma. Povsem v skladu s tem kulturnim in političnim vzdušjem so Angelovo smrt tedanja občila predstavila kot poročilo o napovedani smrti: kot pravično kazen usode za "odpadnika", ki so ga želeli in morali čimprej pozabiti. Vzdevek "odpadnik" je v člankih, ki jih je Piccolo posvečal A. Vivanteju, pogosto srečati. Sam vzdevek je na marsikaj namigoval. Vivanteju so očitali, da je izdal "Piccolo", saj je kot njegov urednik prešel k vodenju socialističnega dnevnika. Toda sramotilni pečat je bičal predvsem njegovo izdajo meščanske "stvari", saj se ji je žid Angelo Vivante izneveril z vstopom v socialistično stranko. S to izdajo pa naj bi se prekrivala in takorekoč neločljivo spojila izdaja narodne "stvari". Njegov vzklík: "Slovani obstajajo!" (tako se glasi tudi naslov enega izmed poglavij v Daneovi knjigi), je zasekal najbolj očitno razpoko v samovšečnipodobni strnjeno italijanskega Trsta, ki so jo tedanja občila skušala priklicati. Za razumevanje vzdušja v tem razklanem in shizofreničnem mestu velja opozoriti na odstavek v pismu Marina, ki ga tudi Daneo sam navaja. Takole piše Marin leta 1913: "Naše življenje je tukaj gola retorika...besedi "Il Piccolo" ali "Bog" zvenita enako". V takem Trstu, ki ga napaja retorika in ki v njem liberal-nacionalni vsakdan narekuje pravila družbenega konformizma, je Angelova življenjska izbira zapisana nerazumevanju in nedopustnosti. Njegovo delo je bilo treba grebsti, oblatiti. Nihče ni tedaj premogel kanec razumniške poštenosti, da bi se njegovih trditve lotil z obravnavo. Njegov klic k dejanjem, zato da bi v Avstriji demokracija in socializem hodila vstric in zagotovili poln razmah različnih etnično jezikovnih avtonomij so obravnavali v Italiji, v Nemčiji, sploh pane v Trstu. Seve-

da lahko danes v njegovi analizi prepoznavamo marsikatero napako kot neposredno posledico zgodovinskega determinizma, ki je navdihoval vso avstrijsko socialno demokracijo. Ni dvoma, da Vivante ni razumel, nemara celo odklanjal upoštevanje neusahljive iracionalne prvine, ki tiči v slehernem nacionalizmu (nacionalna gibanja, ki danes prevedajo vzhodno Evropo, dokazujejo, da je v tisto napako za njim še marsikdo zdrsnil). Meje, ki jih danes odkrivamo v njegovi

znanstveni razčlenitvi, ali nikakor ne krmijo njegovih spoznanj o družbenih in gospodarskih koreninah narodnostnega spora, ki se je tedaj bohotil v Trstu. Prvi se je lotil raziskovanja notranjih vezi med narodnostnimi spori, razrednim bojem ter napetostjo med mestom in podeželjem. Sodobno zgodovinopisje ni v njegovi analizi ničesar zavrglo. In vendar, koliko jih tako v italijanskem kot v slovenskem Trstu, še ve kdo je bil Angelo Vivante? V tržaških razkošnih sprejemni-

cah so ga tedaj proglasili za norega, da bi se jim ne bi bilo treba z njim ukvarjati. Se natančneje so razsodili, da je omračitev uma podedoval po materini strani; tako so ga odpisali še dokaj let pred izbruhom obupa in samomora. Pred razsodbo, ki je bila izrečena pred več kot sedemdesetimi leti, nista še danes ne — tako kaže — varna niti senca in spomin Angela Vivanteja.

DARIO MATTIUSI

OB SVEŽI GOMILI

Umrl je Mario Martelanc

V Barkovljah smo se za vedno poslovili od zvestega tovariša in prijatelja Marija Martelanca. A ne samo od njega. Kruta usoda je hotela, da je takoj za njim preminula tudi njegova dobra žena Tonči, katere predanost antifašističnemu gibanju smo dobro poznali, saj se je čvrsto udeleževala že za časa ilegale, ko je zbirala zdravila in drugo za ranjene partizane. Tudi tovariš Mario se je udeleževal že za časa odporniškega gibanja, in mnogo doprinesel v illegalnem boju. S tov. Marijem so barkovljanski komunisti preživeli veliko ur na skupnih sestankih, kjer je ob njegovi prisotnosti potekala vedno živahna razprava. Mario je hotel namreč v globino vprašanj. Ni poznal površnosti, oziroma ni mu prijala površna razlag dogodkov. Dokler je mogel, dejansko do zadnjega, se je udeleževal partijske dejavnosti. Vedno aktiven in pripravljen opraviti svoj del naloge, ki se je po-

stavljala, je dal svoj velik doprinos v vseh povojnih letih, ko je deloval v vrstah KPI. Vedno točen in marljiv, bil je vsem v vzgled. Njegov odnos do ljudi je bil vedno zelo spoštljiv, tako da so ga vsi imeli radi in marsikdo mu je gladko zaupal svoje skrbi in bolesi. Z veliko vnetostjo je tudi skrbel za Arimatejsko društvo (pogrebno društvo), ki deluje v Barkovljah. Ni bilo manifestacij, razprav, partijskih ali društvenih, strankarskih ali enotnih srečanj, da se jih ne bi udeležil. Zelo občutljiv za vsodo slovenske manjšine, je zlasti spodbujal razpravo o problematiki Slovencev, a tudi akcijo za doseg pravic, za odobritev globalnega zakona. Pri pobudah v tej zvezi je sodeloval poln navdušenja in optimizma. Spodbujal je širjenje časopisa Delo in ga tudi sam razpečeval, ker je smatral da je ta časopis, čeprav skromen

zaradi finančnih težav, odlično sredstvo v boju za narodnostne pravice Slovencev, dober instrument za povezavo med slovenskimi komunisti in za njihovo politično usmerjenost. Zelo mu je bilo pri srcu vprašanje mirnega sožitja in sodelovanja med Slovenci in Italijani, usoda delovnih ljudi in težave naše mladine, ki si s težavo utira pot do zaposlitve in do osebne samostojnosti. Zapušča hčerko Ani, ki jo je imel izredno rad in na katero je bil zelo ponosen. Njeni hudi bolečini, ki izgublja istočasno mater in očeta, se z vsem srcem pridružujemo in ji izražamo globoko sožalje v imenu KPI in uredništva Dela. Tovarišu Mariju smo pa globoko hvaležni za vse kar je storil v življenju, za velik doprinos, ki ga je dal za našo partijsko dejavnost, za Barkovlje, za krajevno prebivalstvo.

JELKA GERBEC

OCCHETTOV PREDLOG/4

Zaščititi moramo enotnost partije da bi ohranili demokracijo v Italiji

Veliko se govori v vrstah KPI o predlogu vsedravnega tajnika Occhetta, da bi se premostila sedanja partijska oblika in ustanovila nova stranka leve, odprta drugim komponentam. Razprava je zajela tudi druge, široke izvenpartijske kroge. Mnogi podpirajo Occhettov predlog, drugi pa ne. Vsekakor so stališča različna, oziroma raznovrstna, tako onih, ki se opredeljujejo za da, kakor enih, ki se opredeljujejo za ne. Osebnost sem prepričana, da je nov tok, ki mu sledi Partija pravičen. Zelo pozitivno je, da se zagovarja gradnja socializma v demokraciji, na primer. Kar se je dogajalo v državah realnega socializma, je bilo protislovno, zelo oddaljeno od potreb in zahtev prebivalstva. Trdilo se je da je v teh državah bil človek v osrčju pozornosti. To pa ni bilo tako. Gradile so se zaprte družbe in to v težkem ozračju, ob omejevanju osebnih, človeških pravic. Države so že vodili težki birokratični aparati. Seveda, pri tem ni mogoče zanikati korakov naprej glede na socialno pravičnost. Vendar to ni dovolj. Treba je bilo izbrati drugačne poti in KPI je to trdovratno predlagala skozi mnoga leta. Sedaj smo lahko za-

dovoljni, saj ta stališča že postajajo stvarnost skoraj v vseh državah realnega socializma. Uresničujejo se nove družbe, ki slonijo na pluralizmu, ob upoštevanju demokratičnih svoboščin. Brez dvoma je pravilna tudi izbira demokratizacije notranjega življenja komunističnih strank in prav tako prostejših odnosov z zunanjo stvarnostjo, v kateri delujejo poedine stranke. Tudi KPI je izbrala to pot in povzela marsikateri sklep v tem smislu od 18. kongresa dalje. Sam nov statut izpričuje novo stvarnost v kateri se namerava kretati partija. Še mnogo stvari se da spremeniti v tem smislu, v ta namen. Tudi sem zelo prepričana, da je stališče, da mora KPI postati velika, silna stranka leve v Italiji in v Evropi, pravilno. Z našo težo moremo dati velik doprinos za spremembo italijanske družbe in evropske stvarnosti. Pravilno je, da vložimo svojo moč v ta namen, ter obenem da prispevamo za rešitev vprašanj, ki so odprta, da zadostimo potrebam ljudstva, da uveljavimo pravice državljanov, da damo svoj doprinos zato da bo postala Evropa celina miru, sodelovanja

in mirnega sožitja. Zelo važni so tudi cilji KPI, da se premostijo notranja teža vprašanja italijanske družbe in ona ki so povezana s samim obstojem zemeljske oble. Glede na zunanjo politiko KPI: zelo pozitivno je še, da se je tako odločno opredelila Partija proti blokovni politiki, proti razdelitvi sveta na dva nasprotujoča si bloka. Tudi to stališče postaja zmagovito, ko smo priče novih odnosov med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike, odstranitve Berlinskega zidu, pobud za razorožitev. Prav upoštevanje to politiko, ki jo že dolgo vodi KPI in ki danes postaja očitno zmagovita, se ne razume zakaj se predlaga, naj bi KPI menjali ime in simbol, naj bi premostili komunistično identiteto. S tem imenom smo iznesli predloge, ki so jih drugi tako obširno sprejeli in ki jih danes uresničujejo na Ogrskem, na Češkem, na Poljskem, v vzhodni Nemčiji, celo na Bolgarskem in v sami Sovjetski zvezi. S tem imenom smo premostili notranje bolesi in napeke naše Partije. Zakaj naj bi menjali to ime? Drugi so trdovratno grešili in dolgo zavlačevali demokratizacijo tako v not-

ranjosti strank, kakor v odnosih z zunanjo družbo. V mnogih primerih sicer se krovna stranka niti ni imenovala "komunistična", vsekakor če se postavlja vprašanje preimenovanja, to velja prej za druge, za one, ki so kompromitirali ime stranke. Ime KPI drugi spoštujejo, tudi mnogi, ki so globoko protikomunisti. Zakaj naj bi menjali mi? Zakaj naj bi premostili našo identiteto? Tudi ni jasno kakšno drugo identiteto naj bi zadobili, kakor se ne ve katere druge sile, naj bi pritegnili v to novo stranko leve, ki se jo namerava ustanoviti po razpustu sedanje KPI. Ni jasno na koga se obračamo. Da je treba še mnogo stvari popraviti v naših vrstah, je res, da se da spremeniti partijo v neko silno stranko leve, je tudi prav. Vendar ni prav, da bi premostili sedanjo identiteto. Nekateri, ko zagovarja kdo tako stališče, kot je moje, odvrne čes smo izgubili toliko glasov. Res smo izgubili mnogo glasov, toda se govori o spremembi imena, ko smo začeli glasove zopet pridobivati, kakor se je izkazalo pri evropskih volitvah in pri volitvah v Rimu. Res da smo krajevno izgubili miljsko občino. Vendar

tam se nismo predstavili kot "KPI", temveč kot "Lista Frau-sin". Poleg tega, ne smemo pozabiti, da smo se imenovali KPI tudi ko smo dosegli 33% glasov. In še: ni rečeno, da če menjamo ime, pridobimo večje število glasov. Kdo nam daje to gotovost? V tej zvezi je pravilno poglobiti diskusijo in se trezno pripraviti na kongres. Škoda, da je do kongresa premalno časa, da bi se mogli obširneje soočiti. Vsekakor je zelo važno, da poteka razprava mirno in v polni zavesti tovarišev, da je treba ohraniti enotnost tudi v različnosti stališč. Zelo hudo bi bilo za nas in za vso državo, če ne bi znali ohraniti te enotnosti, saj Italija krvavo potrebuje stranko kot je naša, ki je znala postati jamstvo za republiko in za ustavo pred terorizmom in organizirano kriminaliteto, pred podtalnimi oblastmi in hudim pojavom razpečevanja mamil, v boju za demokracijo in socialno pravičnost, za državljanske in človečanske pravice. Da, razkroj partije kot je naša bi predstavljal veliko zlo za demokracijo v Italiji in v Evropi. Zato moramo očitati z vsemi močmi njeno enotnost.

JELKA GERBEC

OCCHETTOV PREDLOG/2

NI ALTERNATIVE BREZ KOMUNISTOV V RAZČLENJENI LEVICI

Nadaljevanje s 1. strani

V tem vidim velik spodrsrlaj in izvirno nedoslednost Occhettovega predloga, ki je bil v prvih korakih močno pogojen s potrebami "spektacularizacije" v politiki, da bi dosegel čimvečjo odmevnost v občilih. Tak spodrsrlaj se mi zdi vnaprejšnja napoved, da bo ime partije spremenjeno in zamenjani njeni simboli.

IME PARTIJE

Sam Achille Occhetto je na zadnjem partijskem kongresu, poznem pa med sramotno kampanjo zaradi zločinkega pokola na trgu Tiananmen, odločno in prepričljivo branil ime, torej bisto partije italijanskih komunistov. ("Nomen est omen"). Poudaril je, kako je pojem "komunizma" veliko starejši kot posamezne partije in države, ki so se nanj sklicevale. V njem so strnjene bistvene človeške težnje, kot smisel za skupnost, solidarnost, enakost. So partije, ki so osramotile svoje dobro ime in se morajo sedaj pred lastnim ljudstvom opravičevati in preobčeliti. Mar to velja za KPI, ki je — po splošnem priznanju, celo nasprotnikov — zaslužna, ker je bistveno prispevala k osvoboditvi Italije izpod fašizma in je po vojni dosledno branila demokracijo in ideale socialne pravičnosti? Seveda ne. Res je, da se komunisti ne oprijemo svoje istovetnosti kakor pijanec plota, niti nam ne predstavlja (kakor se je žaljivo izrekel eden izmed vodilnih "yuppijev") "tolažilnega medvedka za spanje". Nasprotno je res, da so v preteklosti celo Togliatti, Longo, Amendola in drugi omenjali možnost take spremembe, če bi prišlo do zedinjenja dotlej ločene italijanske komunistične in socialistične leve, torej do združitve med KPI in PSI.

Vsakomur je jasno, da to vprašanje danes ni na dnevnem redu, niti aktualno. Če se že moramo nečesa naučiti iz krize boljševizma in propada stalinizma, tedaj se moramo orestri misli, da lahko socializem (demokratični ali ne) gradi samo neka avantgarda, ki se organizirano uveljavlja preko ene same vladajoče stranke. Predlogi o zedinjevanju leve in oblikovanju enotne leve stranke so namreč plod misli, da je za doseg cilja potrebna "reductio ad unum", torej uveljavitev premoči ene same politične sile. Demokratično pojmovanje socializma vodi v nasprotno smer, k spoštovanju dialektične razčlenjenosti naprednih sil, ki se izražajo preko samostojnih subjektov (strank, organizacij, forumov). Napredne sile lahko dosežejo oblast v parlamentarnem večstrankarskem sistemu samo, če sklenejo med seboj programska zaveznitva, če se torej ob vseh različnih zedinje ob konkretnih točkah in ciljih. Želja, ki prihaja do izraza v predlogu Achilleja Occhetta in večjega dela članov CK KPI, da bi razpustili komunistično partijo in ustanovili novo politično formacijo, ki bi združevala različne leve sile, se mi zdi prav zato nesprejemljiva, ker bi pomenila vračanje k stari formuli enotnosti, kjer bi komunisti (že zaradi svoje številčnosti) imeli vodilno vlogo, drugi pa podrejen položaj. Ta "nova" politična sila bi se mi zdela za las podobna "stari" jugoslovanski SZDL, a še ta priznava, da ne more brez samostojnosti njenih članic in pluralizma subjektov. Sicer pa so celo med člani CK KPI, ki soglašajo s sekretarjem predlogom, popolnoma nasprotujoče si razlage. Eni trdijo, da bo nova politična formacija agresivnejša in konkurenčna Craxijevim socialistom, drugi pa jo poudarjajo predvsem kot "prehod" k enotnosti s PSI.

Zato menim, da moramo na skrajnjem kongresu globoko prenoviti bistvo KPI in potencirati njeno vlogo "kollektivnega intelektualca" v Gramscijevem smislu, ki naj bo v čimvečji meri usmerjena v dejavnost sredi civilne družbe, brez težnje, da bi posebno oblast tam, kjer bi se merila na volilni tehtnici. Pač pa naj taka, prenovljena KPI, sklepa z drugimi levimi in alternativnimi silami volilna zavezništva na federativni in torej enakopravni osnovi. V tem okviru, ki ne bo izčrpal vsega predstavnitva leve, naj se skupaj z drugimi silami bori za prevzem vladnih odgovornosti, kar seveda terja oblikovanje minimalnega skupnega programa leve in drugih laičnih in katoliških progresivnih sil. Umik v civilno družbo veliko bolj kot zamenjava imena ali simbolov predstavlja znak, da se spreminjajo pogoji političnega boja in da komunistom ne gre zgolj za oblast, pač pa za globoko prenavo samega pojma demokracije in socialističnih družbenih sprememb v njenem okviru. Samo po sebi umevno je, da bi "volilna federacija" levih sil nastopala z lastnim imenom in simboli in da bi morala imeti neke trajne oblike delovanja, ne pa značilnosti stranke v klasičnem smislu. Tu imam v mislih tudi nekatere oblike delovanja, ki smo si jih omislili komunisti, pa jih zaradi konzervativnosti dela aparata nismo uresničili, kot na primer "tematska iniciativna središča". Sedanja predkongresna razprava o Occhettovem predlogu je vsekakor že takoj pometla z nekaterimi značilnostmi "stare" partije. Tu mislim predvsem s pojmom demokratičnega centralizma, ki predpostavlja — med drugim — podrejanje manjšine večini, nižjih partijskih organov višjim, kar je doslej pomenilo v praksi pojem "nezmožljivosti" in "nezamenljivosti" političnega sekretarja. To

pomeni, da je izbira političnega sekretarja stranke pogojena s politikom, ki jo vodi, njegova zamenjava pa nekaj povsem normalnega v stranki, ki je globoko demokratična in ne potrebuje karizmatičnih voditeljev, pač pa čimveč mislečih ljudi.

EVROPSKA LEVICA IN SOCIALISTIČNA INTERNACIONALA

Nekateri utemeljujejo nujnost zamenjave imena in simbolov s tem, čes da nam to odpira pot v Socialistično internacionalo. Seveda, to ni res. Kot so povedali sami voditelji te internacionale Brandt, Ehmke in drugi, ime ni zapreka. Sploh ima KPI dobre odnose s socialistično internacionalo, vstop vanjo pa je pogojen s pristankom Craxija in Cariglie, voditeljev PSI in PSDI. Da bi morali polagati izpit pred tema dvema mi niti na kraj pameti ne pride. Zato je veliko bolje, če ohranimo s socialistično internacionalo čim boljše odnose, obenem pa se trudimo za njeno prenavo v okviru razširitve obzorij v Evropi in svetu. V socialistično internacionalo (ki tudi sama nima povsem neoporočene preteklosti) želijo tudi prenovljene stranke vzhodne Evrope, začeni s madžarskimi socialisti. Nekega dne pa, upam, bodo za isto mizo sedeli Brandt, Pozsgay, Gorbačov, Dubček, Kučan, Ortega, Mandela, Kinnock in, seveda, italijanski komunisti. KPI lahko v okviru evropske in svetovne leve opravljaja pomembno vlogo prav izhajajoč iz lastne specifičnosti. Norberto Bobbio ni komunist in vendar je v teh časih izrazil čudovito misel, da bo "potreba komunizma živa, dokler bo na svetu trpljenje, ki porojava željo po socialni pravičnosti". To globoko potrebo izraža predvsem zadnje planetarno protis-

lovje, ki zoperstavlja bogati Sever in lačni Jug. Nobenega "raja" (ne kapitalističnega izobilja, niti socialistične pravičnosti) ne bomo uredili v Evropi in severni Ameriki, dokler bo človeštvo vedelo, da bo do konca stoletja umrlo na svetu 100 milijonov otrok. Sprememba krivičnega mednarodnega gospodarskega reda terja predvsem globoke spremembe v naših družbah. V mislih imam način proizvodnje, pa tudi potrošnje. Tega ni mogoče storiti brez velikih preobrazb in močnega etično-kulturnega pristopa, kakršnega lahko daje samo prenovljena levica. Kajti te spremembe ne bodo povsem neboleče. Zapiranje v zgolj italijanske ali evropske okvire je zato zgrešeno in nezgodovinsko. Likvidacija protislovja med našo idejo splošne pravičnosti in njenim zanikanjem v praksi "real-socializma" sprošča sedaj nove energije in miselno bogastvo, postavlja demokratične komuniste pred vznemirljiv izziv, ki ga moramo sprejeti.

STOJAN SPETIČ

darovi
in prispevki

Ob poravnavi naročnine so v sklad DELA prispevali tovariši: ŠKERK ALOJZ — Trnovca 8.000 lir, CAHARIJA GIZELA — Nabrežina 8.000 lir, IVAN KOŠUTA — Križ 28 8.000 lir, ŠVAB IRMA — Križ 8.000 lir, GIRALDI GIUDITTA — ul. Boveto 45 3.000lir. Ob sedmi obletnici smrti Marije Lovrihe poročene Klun se je vedno spominjajo z žalostjo mož Just, hči Egle, sin Argeo z družinama. Mož Just daruje v njen spomin 50.000 lir za sklad DELA.

KMEČKA BANKA - GORICA
KMEČKO-DELAVSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA V SOVODNJAH
KMEČKO-OBRTNA HRANILNICA V DOBERDOBU
HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH
KMEČKA IN OBRTNA HRANILNICA IN POSOJILNICA - NABREŽINA
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA d.d. - TRST

V
Vesel Božič
in
Srečno Novo leto
1990